

Irena Mangelowa

Dziesięciolecie Lublina

Ochrona Zabytków 7/3 (26), 141-142

1954

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OCHRONA ZABYTKÓW

ROK VII

NR 3 (26)

DZIESIĘCIOLECIE LUBLINA

IRENA MANGELOWA

Realizując uchwałę Prezydium Rządu z 13 stycznia 1954, dotyczącą uczczenia X-tej rocznicy Wyzwolenia Lublina i powstania Ludowego Państwa Polskiego wykonano w Lublinie szereg prac, stanowiących zapoczątkowanie wielkiego planu rozbudowy i przebudowy miasta.

Pierwszy etap tego planu obliczonego na 15 lat obejmuje okres do 22 lipca 1954 roku i wyraża się przede wszystkim uporządkowaniem zaniedbanego dotychczas śródmieścia i starego miasta.

Niezwykłe prężny rozwój tej pierwszej stolicy Rzeczypospolitej Ludowej, powstanie w ciągu dziesięciolecia wielu nowych zespołów przemysłowych, administracyjnych i kulturalnych spowodowało nierównomierne formy odbudowy zniszczonego wskutek działań wojennych miasta. — Obok wielkich inwestycji budowlanych pozostawały jeszcze olbrzymie zaniedbania tak w gospodarce mieszkaniowej, jak i w urządzeniach komunalnych. Zaniedbania te specjalnie dotkliwie występowały w zabytkowych dzielnicach starego Lublina. Uchwała Prezydium Rządu przewiduje znaczne środki finansowe na odbudowę i zabezpieczenie historycznych dzielnic, co pozwoliło na rozszerzenie, a częściowo i zakończenie prac konserwatorskich, prowadzonych staraniem Ministerstwa Kultury i Sztuki od roku 1944.

Od pierwszych dni wyzwolenia przystąpili konserwatorzy do zabezpieczenia i odbudowy zabytkowych obiektów Lublina. Miasto o bogatej przeszłości historycznej, niegdyś odgrywające wybitną rolę gospodarczą i polityczną, zachowało piękną, urozmaiconą sylwetkę architektoniczną. Czytelnie zachowany kształt historycznego zespołu urbanistycznego, aczkolwiek zdeformowany przez liczne przeróbki i rozbudowę, stał się przedmiotem szerokich badań i studiów konserwatorskich. Liczne budowle sakralne i świeckie wtopione w starą

Ryc. 140. Brama Krakowska i otoczenie w odbudowie. Stan z czerwca 1954 r.

i nową zabudowę miasta zachowały specyficzny dla Lubelszczyzny charakter wystroju architektonicznego i zdobienia plastycznego. Prace konserwatorskie w latach 1944—54 objęły poza badaniami i studiami historycznymi, liczne prace zabezpieczające i restauracyjne przy najcenniejszych obiektach. Do najwybitniejszych należą: odbudowa pałacu Czartoryskich z XVII-go w., rekonstrukcja klasycystycznego portyku Katedry, przerobionego przez Corazziego, ratusz, fragmenty murów miejskich, gotyckie malowidło w kościele Brygidek, barokowe freski Józefa Majera w Katedrze, XVII-o wieczna polichromia w kościele Dominikanów — interesujący gotycki obraz Madonny z Dzieciątkiem z kościoła Dominikanów, dwa obrazy świeckie — „Bitwa pod Trembowłą“ z XVIII-go w. i „Pożar Lublina w r. 1719“ — naiwny lecz interesujący dokument epoki.

Prace przewidziane Uchwałą Rządu obejmują przede wszystkim ciąg ul. Grodzkiej od Bramy Grodzkiej do Rynku i następnie ulice Bramową, Trybunalską i Jezuicką do Bramy Krakowskiej. Już w r. 1946 wszczęto prace konserwatorskie przy Bramie Grodzkiej przez nakrycie stropem żelbetowym i nowym dachem oraz adaptowanie wewnątrz na potrzeby Liceum Sztuk Plastycznych. Zapoczątkowana w latach ubiegłych odbudowa szeregu XVIII-owiecznych kamieniczek przy ul. Grodzkiej, Bramowej i Jezuickiej zostanie obecnie ukończona, a kamieniczki te przekazane ludności na cele mieszkalne. Wszystkie budynki leżące w obrębie tego historycznego zespołu są nie tylko remontowane i odbudowane, ale otrzymały bogaty wystrój plastyczny, rzeźbiarski i malarski. Szeroko zakrojone roboty konserwatorskie przywróciły wielu obiektom stylową formę architektoniczną, oczyszczając je z późniejszych deformujących przeróbek i naleciałości. Na niektórych kamienicach w Rynku nowoodtworzone według przekazów ikonograficznych attyki, tak charakterystyczne dla Lubelszczyzny, nadają pierwotny renesansowy charakter staremu miastu. Gruntowne prace konserwatorskie przeprowadzono przy fasadzie kamienicy Sobieskich — z jej bogatym wystrojem rzeźbiarskim.

Największą pozycją w pracach tego okresu jest adaptacja Zamku na cele kulturalno-oswiatowe. Budynek wzniesiony w latach 1824—26 na miejscu dawnego Zamku Kazimierzowskiego z połowy XIV-go wieku, przeznaczony był na więzienie i spełniał tę rolę aż do roku bieżącego. Od 22 lipca Uchwałą Prezydium Rządu służyć będzie społeczeństwu Lublina jako dom kultury i muzeum. Z dawnych średniowiecznych zabudowań pozostały donżon i kaplica gotycka z piękną, bogatą polichromią z czasów Władysława Jagiełły. Tak samo polichromia wnętrza, jak i architektura zewnętrzna kaplicy i donżonu wymagają będą w najbliższych latach wnikliwych badań i zabiegów konserwatorskich w celu przywrócenia im pierwotnej świetności i czystości historycznej. Do autentycznych reliktyw odkrytych podczas ostatnich prac niwelacyjnych należy zaliczyć fundamenty gotyckiej wieży na północnym stoku wzgórza zamkowego. W obrysie rzutu odpowiadają one zupełnie formie murów zamkowych wykazanych na planie z r. 1807. — Resztki tych kamiennych fundamentów wkomponowane zostaną w ukształtowanie północnego zbocza zamkowego, urozmaicając sztywną sylwetę wzgórza. U stóp zamku od strony zachodniej powstaje nowa dzielnica z reprezentacyjnym placem zebrania i osiedlem mieszkaniowym.

Po dziesięciu latach Lublin znów przeżywa swoje „wielkie dni“. Dziesięć lat temu budował zręby młodego Państwa Polskiego, dzisiaj buduje swe miasto, gdzie radosna przyszłość przeplata się z przeszłością.